

Normalde inanç bir psikolojik olay olamaz mı? Yani insanlar dinde huzur bulmak istedikleri için huzur bulmasalar bile bulduklarını sanıyor olamazlar mı? Risaleler ışığında nasıl bir cevap verilebilir?

"Hem kâinatın sinesinde çok suretlerde tezahür eden *incizaplar, cezbeler, cazibeler, ezeli bir hakikat-i cazibedarın cezbiyle olduğunu hüşyar kalblere gösterir.*"

"İşte, kâinat yüzündeki cemal ve kalbindeki aşk ve sinesindeki incizap ve gözlerindeki keşif ve şuhud ve hey'âtındaki hüsün ve tezyinat, pek lâtif, nuranî bir pencere açar. Onunla, bütün esmâsı cemîle bir Cemîl-i Zülcelâli ve bir Mahbub-u Lâyezâlîyi ve bir Mâbud-u Lemyezeli, hüşyar olan akıl ve kalblere gösterir."(1)

İncizap, çekilmeye müsait olma halidir. Yani insan vicdanında çekilmeye müsait haller ve duygular vardır demektir ki, bu haller birer pencere birer delik mesabesindedirler.

Cazib ise, çekilmeye müsait olan o latife ve duyguları kendine çeken şey anlamındadır. Yani Allah'ın sonsuz cemal ve kemali bir cazibe kaynağıdır. İnsanın mahiyetindeki bütün duyguları kendine çekiyor.

Allah'ın ebedi cemal ve kemali kainatta müthiş bir cazibe kaynağı olmuştur. Bu cazibeye karşılık verecek incizap halini ise, insanın fitratına ve vicdanına Allah derc etmiştir. Böylelikle **cazibe** ile **incizap** arasında sürekli bir alış veriş oluşuyor. Bu hal aynı zamanda Allah'ın varlığına ve birliğine delil de teşkil ediyor.

Mesela, radyo istasyonu ancak alıcı ve verici ile çalışabilir. Bütün radyo alıcılarından çıkan sesler hep birlikte radyo istasyonuna işaret ve delalet ederler. Aynı şekilde bütün insanların vicdanında hissettiği cazibe halleri, cazibedar bir hakikati akla gösterir.

Gözlerdeki keşif ve şuhut, Allah'ın kainat yüzündeki cemal ve kemal tecellilerini görmesi ve gözlemlemesi anlamındadır. Mesela bir çiçeğin sevimli ve güleç yüzüne bakıldığı zaman, orada tecelli eden cemal ve kemal ile asıl cemal ve kemal sahibi olan Allah'a intikal eder demektir.

Özet olarak, cazip (çeken) Allah'ın ebedi cemal ve kemalidir. İncizap (çekilen)

ise insanın bu ebedi cemal ve kemalin tesirine girmesidir. **Cezbe (çekilme hali)** ise bu cazibe ve incizap halinin insan üzerindeki coşkun halleridir. İşte insandaki huzur ve mehabet bu cezbe halinin adıdır. Derecesine göre her insanda bu hal az çok bulunur. Dış etken olmadan iç harekete geçmez. Bu, kainattaki etki tepki yasasına aykırıdır. Yani insanın içindeki huzuru tetikleyen dış bir etken lazımdır.

Allah'ı tanımanın en sağlam ve güzel yollarından birisi, eserden müessire doğru gitmektir. Yani eserlerinden hareket ederek eser sahibini tanımaktır. Bu yüzden kainat ve içindeki sanatlar hepsi birer penceredir. Bu pencerelere iman gözü ile bakılırsa, marifet şuaları parıldar. Her bir eser üstünde Allah'ın isim ve sıfatları tecelli eder. İnsan bu tecellileri takip ederek, kaynağı olan Allah'a ulaşır. Bu tecelliler içinde Allah'ın bin bir ismi tecelli eder. Her meslek ve meşrep sahibi bu isimlerden birisini esas alır ve o ismin gözlüğü ile kainata ve eserlere bakar. O isme yapışır ve o ismin tecelli ipi ile Allah'a ulaşır.

"Fıtrat-ı zîşuur olan vicdandaki incizap ve cezbe, bir hakikat-ı câzibedarın cezbesiyledir." (2)

"Madrup, elbette dâribe delâlet eder." Ortada fiil varsa, fail de vardır demektir. Fail olmadan fiilin olması imkansızdır. Dövülme fiili döven faili gösterir. Yani ortada bir dövülme varsa, döven de var demektir. Döven olmadan, dövülmenin olması mümkün değildir.

"San'atlı bir eser, san'atkârı icab eder." Sanat varsa, mutlaka bu sanatın sanatkarı da vardır. Sanatkar olmaksızın sanatın olması mümkün değildir.

İşte bu gereklilik ve lüzumluluk hakikati, Allah ile kainat arasında da cari bir hakikattir. Allah olmadan kainat olmaz, ya da kainat varsa Allah'da vardır. Nasıl dövülme fiili mecburi olarak döven faili gösteriyor ise, kainattaki haddi hesabı olmayan her bir fiil ve icraat da Allah'ı akla vacip derecesinde lüzumlu ve gerekli kılar.

İnsan fıtratındaki vicdan, akıl gibi şuurlu bir duygudur. Hatta bazen akıl şaşırır ama vicdan kolay kolay şaşmaz. Doğru ve hakkın ne olduğu hususunda bozulmamış ve kokuşmamış bir vicdan, akıl gibi şuurlu olarak tespit bulabilir. Bazen aklımız bir işi yapmayı münasip görürken, vicdan münasip görmeyip, itiraz ile sızlar. Bu da vicdanın şuur sahibi olduğunu gösterir.

Allah, insan vicdanına incizap kuvveti denen çekilme duygusu koymuştur. Nasıl radyonun alıcısı, bir verici dalgayı hissettiği zaman, hemen algılar ve vericinin ne olduğu hususunda veya yayın faaliyeti hakkında aygıtımıza bilgi ve veri aktarır. Biz de o veri istasyonunun mesajını dinleriz. Aynı şekilde insanın vicdanındaki çekilme kabiliyeti de, yani incizap da cazibedar bir hakikati, yani Allah'ın sonsuz isim ve

sıfatlarının nihayetsiz tatlı çekiciliğini algıladığı zaman, hemen algıladığı bilgi ve veriyi kalbe ve akla aktarır, biz de o cazibedar hakikat hakkında malumat sahibi olmuş oluruz.

"Huzur İslam'dadır." hakikati, huzurun alıcısının İslam olduğuna işaret ediyor. Yani kalbimizi, aklımızı İslam ibresine getirdiğimizde, ona göre ayarladığımızda, huzur alıcısı durumuna gelmiş oluyor.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Otuz Üçüncü Söz, Yirmi Altıncı Pencere.](#)

(2) bk. [Mektubat, Hakikat Çekirdekleri.](#)